

40. Стародубець Г. М. ОУН(б) в українському національно-визвольному русі на Волині в роки Другої світової війни (1941–1943). – Тернопіль, 2002. – С. 109.
41. Архів ЦДВР (м. Львів), ф. “Миколи Лебедя”, спр. 541404, арк. 1.
42. ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 1, арк. 1–2.
43. Там само.
44. Архів ЦДВР (м. Львів), ф. “Миколи Лебедя”, спр. 541404, арк. 2.
45. Патриляк І. 1943 рік в історії ОУН і УПА. – С. 160.
46. Стародубець Г.М. ОУН(б) в українському національно-визвольному русі на Волині в роки Другої світової війни (1941–1943). – С. 109–110.
47. Шанковський Л. Українська Повстанча Армія / Л. Шанковський // Історія українського війська. 1917–1995. – Л. : Світ, 1996. – С. 526.
48. ДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 71, арк. 8–9.
49. Косик В. Українська Повстанська Армія. Короткий історичний огляд. – С. 59.
50. Цит. за. Мотука Г. Українська партизанка 1942–1960... – С. 199.
51. Там само. – С. 205.
52. Косик В. Українська Повстанська Армія. Короткий історичний огляд. – С. 59.
53. Детальніше див.: Патриляк І. К. “Встань і борись! Слухай і вір...”: українське націоналістичне підпілля та повстанський рух 1939–1960 рр. – С. 325–331.
54. Муковський І. Т. Українська повстанська армія та збройні формування ОУН у Другій світовій війні / І. Т. Муковський, О. Є. Лисенко // Воєнна історія. – 2002. – № 5–6. – С. 19.
55. Ziemie wschodnie, Meldunki tygodniowe Sekcji Wschodniej Departamentu Informacji i Prasy Delegatury Rządu RP na Kraj. Kwiecień – lipiec 1944 r. / wstęp, wybór i opracowanie M. Adamczyk, J. Gmitruk, A. Koseski. – Warszawa ; Pułtusk ; Kielce, 2006. – S. 235–236.

В статтє проанализированы причины, ход и последствия борьбы украинского освободительного движения с немецким оккупационным режимом. Выделен ряд этапов во взаимоотношениях между организованным украинским националистическим подпольем, повстанческой армией и оккупационными силами в 1941–1944 гг., сделана попытка подвести обобщающие цифровые итоги вооруженного противостояния.

Ключевые слова: украинское освободительное движение, подполье, повстанческая армия, оккупационный режим.

In the article analyzes the causes, course and consequences of the struggle of the Ukrainian liberation movement with the German occupation regime. Highlighted a number of stages in the relationship between organized Ukrainian nationalist underground and the Insurgent army and the occupation forces in 1941–1944. Made an attempt to take digital generalize the results of an armed confrontation.

Keywords: Ukrainian liberation movement, the underground, Insurgent army, the occupation regime.

УДК 94 (477)

Мирослава ГУБАРЧУК

ІДЕЯ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В ПОЛІТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЯХ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

У статті викладені факти, що висвітлюють ідеї державотворення в політичних концепціях Організації українських націоналістів та окреслюють перспективу життя української нації в усіх сферах політичного, соціально-економічного, культурного розвитку. Автор стверджує, що ідеї державотворення були основою світоглядно-ідеологічної та соціально-політичної програми ОУН і базувалися на таких засадах: визвольна боротьба, національна свобода, соціальна справедливість та були могутнім рушієм й об'єднуючим чинником української нації. Проаналізовано також головні аспекти еволюції суспільно-політичних засад ОУН, які є актуальними на сучасному етапі українського державотворення.

Ключові слова: Організація українських націоналістів, нація, націоналізм, національно-визвольна боротьба, Великий Збір Організації українських націоналістів, Українська Самостійна Соборна Держава.

Однією з актуальних проблем сучасної української історичної науки залишається історія виникнення та діяльності Організації українських націоналістів. Зазначена проблема на сучасному етапі українського державотворення потребує не стільки поглибленого наукового дослідження, скільки більш адекватного трактування. Історія ОУН уже досить тривалий час є предметом дослідження та висвітлена в працях науковців української діаспори, зокрема, В.Косика¹, П.Мірчука², Т.Гунчака³, які у своїх монографіях глибоко, об'єктивно аналізують передвоєнну політичну ситуацію в Європі, події Другої світової війни, їх вплив на суспільно-політичні процеси в Західній Україні, формування та розвиток українського націоналізму. Діаспорна література є важливою з точки зору загального розуміння сутності та значення феномену ОУН в історії українського народу. Особливу дослідницьку цікавість становлять збірники документів “ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби 1929–1955 рр.”⁴, “Українська суспільно-політична думка в 20 столітті”⁵ і друковані видання ОУН воєнного періоду (“Ідея і чин”⁶), цінність яких полягає у висвітленні державотворчої ідеології ОУН, у якій було закладено підвалини функціонування та розвитку ефективного державного устрою майбутньої суверенної Української Держави.

Протягом усієї історії свого розвитку український народ намагався реалізувати своє право на самовизначення, тобто побудову власної суверенної держави в етнічних межах. Боротьба за національне визволення була водночас і священною, і трагічною. Відроджена після багатолітнього польсько-шляхетського поневолення в результаті національної революції 1648–1657 рр. під керівництвом Б.Хмельницького Козацька держава в кінці XVIII ст. була остаточно знищена російським царизмом. Українські землі стають невід'ємними складовими Російської та Австро-Угорської імперій.

Реальна можливість визволитися з-під політичного, соціально-економічного та національно-культурного гноблення й відновити втрачену державність з'явилася під час Першої світової війни: 1917 року з поваленням царської влади в Росії була створена Українська Народна Республіка (далі – УНР) із столицею в Києві. А з розпадом Австро-Угорської імперії у Львові 1 листопада 1918 року було проголошено утворення ЗУНР. У січні 1919 року обидві республіки об'єдналися в єдину Українську Державу (УНР). Проте, незважаючи на відновлену державність, урахувавши реалії тогочасного політичного становища та багато внутрішніх суперечливих чинників, Українська Держава проіснувала дуже короткий термін.

Символом “Другої української революції” після революції 1917–1921 рр. стала Організація українських націоналістів (далі – ОУН) – єдина на той час політична сила в Україні, яка, відкидаючи традиційні методи української політики орієнтуватися у визвольній боротьбі на котрогось з історичних ворогів української нації, прагнула власними силами продовжувати боротьбу за відновлення Української Держави проти всіх її поневолювачів, але в першу чергу проти російського імперіалізму. Єдиним успішним засобом для втілення цього наміру ОУН вважала революційні методи боротьби: “Здобудемо Українську Державу, або загинемо в боротьбі за неї!”⁷. Це гасло було найзаповітнішою метою та основою діяльності Організації, фундаментом українського націоналізму. Підтвердженням цього є політичний заповіт Євгена Коновальця – одного з провідних ідеологів українського націоналізму та засновника ОУН: “Мусимо собі ще раз узмисловити величину нашого зобов'язання: мобілізуючи і спираючись на широкі народні маси, мусимо, ведучи їх, боротися і добиватися віднови Самостійної Соборної Української Держави на всіх просторах життя українського народу. Як учить нас досвід цілих українських поколінь, можемо цього досягнути тільки революційними шляхами. ... У великій світовій драмі наших днів ми маємо до вибору: або бути творцями, або жертвами історії ...”⁸.

Аналізуючи державну природу ОУН, досліджуючи причини виникнення й накреслюючи шляхи зміцнення українського потенціалу, один з активних членів ОУН А.Камінський писав, що саме націоналістичний рух XX ст., який без перебільшення від кінця 20-х рр. до поло-

вини 50-х рр. став центральним фактором української визвольної боротьби по обидва боки Збруча, є класичним прикладом співдії, взаємодопомоги та взаємодоповнення між еміграцією й народом на рідних землях⁹. Структурно ОУН сформувалася з двох основних елементів: УВО (Українська Військова Організація) і молодіжних націоналістичних груп, для яких домінантною була монопартійна, орденівського типу організація.

Щодо характеристики політичної програми ОУН, якщо звернутися до офіційних документів, то вона була окреслена вже на Першому Великому Зборі, який відбувся 28 січня – 2 лютого 1929 року¹⁰. Базою цієї політичної програми була національна ідея, ідея державотворення:

1. “Український націоналізм є духовний і політичний рух, що зродився з внутрішньої природи української нації в час її зусильної боротьби за підстави і цілі творчого буття.

2. Українська нація це вихідне положення кожної чинності та метове назначення кожного прямування українського націоналізму.

3. Для української нації в стані її політичного поневолення начальним постулатом є створення політично-правової організації, означеної як Українська Самостійна Соборна Держава, яка забезпечить українській нації нормальний розвиток в усіх можливих виявленнях”¹¹.

Згідно з постановами I Великого Збору, ОУН з 1929 р. намагалася всебічно опанувати політичне, господарське й культурне життя українського народу, при цьому певним чином усувався політичний плюралізм, голова Української Держави мав очолити національну диктатуру, а держава визначалася як вища форма зовнішнього вияву нації: “В часі визвольної боротьби лише національна диктатура, витворена в ході національної революції, зможе забезпечити внутрішню силу української нації та більшу її відпорність назовні”¹². “В цей переходовий час голова держави матиме за завдання підготувати створення найвищих законодавчих органів на засаді представництва всіх організованих суспільних верств з узглядненням відмінностей окремих земель, що ввійдуть до складу Української Держави. На чолі упорядкованої держави стане, покликаний представницьким органом, голова держави, що назначить виконавчу владу, відповідальну перед ним та найвищим законодавчим тілом”¹³.

Критикуючи авторитарні нахили в програмі ОУН, не слід забувати, у якій конкретній політичній та історичній ситуації вони формувалися (у час, коли українська нація була безправною в усіх сферах життя – суспільно-політичній, соціально-економічній і духовній, перебуваючи під гнітом Радянської Росії, Польщі, Чехословаччини та Румунії). Водночас у політичних постановах чітко вияснюється, що державне будівництво проходитиме в три етапи: національне визволення, державне закріплення (будівництво) і розвиток. Національна диктатура передбачається лише на період національного визволення, а вже на етапі державного будівництва голову держави обиратиме законодавчий орган, сформований з представників різних суспільних верств і країв. Найвищим законодавчим органом буде Конгрес Українських Націоналістів, або Великий Збір, а виконавча влада зосереджуватиметься в руках провідника ОУН. Основою адміністративного устрою Української Держави буде місцеве самоврядування¹⁴.

Програмові постанови ОУН, ухвалені Першим Великим Збором, були дуже стислими, проте глибоко змістовними. Вони відповідали тогочасним реаліям політичного життя до свободи та державної незалежності. Це була перша своєрідна програма діяльності ОУН щодо здобуття влади на всій українській етнографічній території й концепція економічного, культурного та військового розвитку української нації, тобто Українська Самостійна Соборна Держава була головною метою українського націоналістичного руху – гарантом не лише розбудови та процвітання, а й самого існування нації.

Ідеологічне обґрунтування постановами Конгресу необхідності та змісту ідеї державотворення стало ідеологічним підґрунтям націоналістичного руху, з якого пізніше розроблялися подальші програмові постанови й практичні напрямки, а провідні ідеологічні засади не втратили своєї актуальності, незважаючи на еволюції, які перейшов націоналістичний рух.

Національна державна ідеологія та концепція визволення України була підтримана й затверджена Другим Великим збором ОУН, що відбувся в місті Краків у квітні 1941 року. У політичних рішеннях Збору стверджувалося, що:

1. “Ідея Української самостійної Соборної Держави стала в нашому столітті основою українського світогляду та нового політичного націоналістичного уряду.

2. Тільки вповні суверенна Українська Держава може забезпечувати українському народові вільне життя і повний всебічний розвиток всіх його сил.

3. Найбільшим злом та ворогом української незалежності є Радянський Союз: ССРСР – це новітня форма російського імперіалізму, що доводить поневолені народи й країни до національного, культурного й економічного застою й руїни.

4. Тільки шляхом революційної боротьби з наїзниками здобуде український народ державу¹⁵.

Далі визначено зовнішньополітичну стратегію боротьби ОУН: “ОУН співпрацює з тими революційними рухами поневолених Москвою народів і з тими державами, що змагають до повного розвалу ССРСР і підтримують створення Української Самостійної Соборної Держави¹⁶”.

Крім загальних державотворчих постанов, Другим Великим Збором 1941 р. була затверджена й соціально-економічна програма, яка була вдосконалена згодом на Третньому Зборі ОУН, що відбувся в 1943 р. Але з початком Другої світової війни, коли українські землі стали ареною імперіалістичних зазіхань двох ворогуючих держав – Німеччини та Радянського Союзу, політична ситуація вимагала від керівництва ОУН прийняття більш конкретних заходів, які мали бути реалізовані на випадок війни та спрямовані за всяку ціну здобути Українську державу. Проект української національної революції був утілений у політичному документі “Боротьба й діяльність ОУН під час війни”, підготовленому в травні 1941 року. Історична цінність цієї конструкції полягає насамперед в тому, що після Другого Великого Збору ОУН – це був перший детальний документ, призначений для внутрішньоорганізаційного користування, який розкриває основні плани керівництва ОУН(б), а саме: політику ОУН, її безпосередні цілі й завдання, стратегію боротьби з окупантами, конкретні вказівки для розв’язання всіх питань і проблем на всіх ділянках українського життя (про це свідчить сама структура документа, який складається із шести розділів: “А. Загальні напрямки; Б. Політичні вказівки; В. Військові інструкції; Г. Інструкції на перші дні організації державного життя; Д. Інструкції Службі Безпеки; Е. Пропагандивні вказівки¹⁷”).

Подаємо із цих документів лише деякі пункти, які стосуються саме відновлення української державності: “ОУН використає війну з ССРСР для розгорнення боротьби за Українську Самостійну Державу. Наше завдання: власною боротьбою, будівництвом власної держави власними силами та власною ініціативою здобути собі роль підмету і партнера, учасника війни¹⁸”.

Отже, навіть з початком Другої світової війни стратегічна мета залишалася незмінною – власними революційними зусиллями та національно-визвольною боротьбою відродити втрачену Українську Державу. На звільнених частинах української землі ОУН проголошує утворення Українського уряду та місцевих органів державної влади, керівні посади в яких будуть займати українці за їхніми фаховими та моральними здібностями й користуватимуться авторитетом серед українського населення¹⁹.

“ОУН не ставить собі цілі, щоб мати монопольне становище... Будівництво державної влади на монопольному принципі для української державності буде шкідливим; якщо б на Україні створився центральний державний уряд, організований іншими державними силами, і стояв на платформі повної суверенності й соборності України, тоді ОУН визнає його центральною владою України і йому підпорядкується державна влада, встановлена ОУН на опанованих нею територіях²⁰”.

Сповідалося, що ОУН завжди дбатиме про реалізацію національних інтересів української нації у сферах політичного, соціально-економічного та духовного життя, контролюватиме всіма засобами державний уряд і цілий державний апарат, який слугуватиме реалізації цих інтересів.

“Будемо підтримувати все, що корисне для України, а все, що шкідливе – нищити. Без огляду на те, хто це робить... Давати товчок і розбудовувати такі ділянки життя, де найбільш всестороннє може розгортатися організована самодіяльність народу; творчій ініціативі давати шляхи розвою, а не впихати все в наказані з гори форми, щоб завдяки творчій свободі людини розбудовувалося життя...²¹”.

Таким чином, як бачимо, у часи Другої світової війни ОУН виходила тільки з концепції власних сил і самостійності української політики. Наступним плановим завданням українського національно-визвольного руху було втілення цієї політичної концепції ОУН в “Акті відновлення Української Держави”, проголошеному 30 червня 1941 року²². Основою цього надзвичайно важливого державотворчого акта була національна ідея, своєрідний дороговказ, котрий, будучи виразом буття української нації, вимагав практичного втілення в державному будівництві.

В акті констатовалося, що “на західних землях України твориться Українська Влада, яка підпорядковується українському національному урядові, що створиться у столиці України – Києві”²³. На скликаних широких громадських зборах, що проголосили себе Національними Зборами, було сформовано тимчасовий український уряд – Українське Державне Правління, очолений Ярославом Стецьком, який мав забезпечити побудову Української Держави в умовах війни між Німеччиною та ССРСР²⁴.

“Акт відновлення Української Держави” був значним досягненням національно-визвольної боротьби та важливою подією в житті українського народу:

1. Проголошення Української Держави було логічним завершенням багаторічного періоду визвольних змагань українського народу 20-х – поч. 40-х рр. ХХ ст.

2. Продемонстрував волевиявлення українського народу до самостійного державного життя, що виявилось в утворенні органів української влади на всіх рівнях.

3. Ще раз було заявлено всьому світові, що український народ – законний господар своєї землі (слід зазначити, що відновлення Української Держави було проголошене в умовах німецької окупації, одразу поставивши Німеччину перед вибором або визнати незалежність України і стати її союзником, або оголосити Україні війну й цим розкрити своє загарбницьке обличчя).

Про історичне значення Акта 30 червня свідчить і наказ Крайового Провідника ОУН на західно-українських землях Дем’яна Дмитріва, який мав бути зачитаний у першу річницю на сходинах членів 30 червня 1942 р.: “30 червня 1941 року доказало всьому світові:

а) що українці мають власні непорушні ідеї, що вони готові повставати проти будь-кого, хто захоче перетворити нашу країну в колонію і наш народ на рабів;

б) що українці боролись, борються і будуть боротися не за нову Європу, а за свою власну державу;

в) що всупереч твердженням ворога, українці спроможні створити державу своїми власними силами;

г) що українці будують своє майбутнє власною кров’ю”²⁵.

Крім розробки політичної тактики та стратегії функціонування Української Держави, ОУН сформувала й проект державного будівництва (включаючи й питання соціально-економічного розвитку), який був затверджений Третім Надзвичайним Великим Збором ОУН 1943 року.

Слід зазначити, що ідеологічна платформа Третього Надзвичайного Великого Збору в порівнянні з попередніми політичними рішеннями Великих Зборів набрала виразних демократичних тенденцій. Рішення Збору були серйозним відходом від політичних позицій попередніх конгресів:

1. Зазнало значних змін питання щодо сутності функціонування державної влади: абсолютна влада не уособлювалася тільки з Головою ОУН (“Вождем нації”) та однією політичною організацією провідного національного активу, що колись мала становити основу сильної влади.

2. Організація з монопартійної формації “елітарно-орденівського типу” стала на позиції всенародного руху.

3. У бік демократизму змінилися погляди на національну державу, право й революційний процес, а саме – створення такої політичної практики, у якій свобода не має стояти на перешкоді сильній владі. У свою чергу, свобода не має терпіти через надмірну централізованість державної влади на користь вузьких партійних, індивідуальних інтересів. При цьому слід

пам'ятати, що джерелом сили демократії не сміє бути примус як такий; ним має бути авторитет державної влади²⁶.

Отже, виходячи з надзвичайно складних обставин реалізації політичної програми державного будівництва, яке відбувалося вже в роки Другої світової війни, багато уваги приділялося поширенню організаційного апарату ОУН і створенню власних збройних сил.

“Зваживши стан внутрішніх сил та сил ворога, розглянувши зовнішні політичні обставини, – на теренах Полісся і Волині були сформовані перші збройні відділи Української Повстанської Армії”²⁷.

ОУН рішуче заперечувала, “...щоб один нарід, здійснюючи імперіалістичні цілі, “визволяв”, “брав під охорону”, “під опіку” інші народи, бо за цими лукавими словами криється огидний зміст – поневолення, насильство і грабунок. Тому ОУН рішуче бореться проти російсько-більшовицьких і німецьких загарбників, поки не здобуде Українську Самостійну Соборну Державу”²⁸.

Щодо характеристики соціально-економічної програми Третього Надзвичайного Великого Збору, то слід зазначити, що вона не втратила своєї актуальності на сучасному етапі українського державотворення. Важливими є такі рішення:

- земля переходить у власність українського народу згідно з визначеною законом “нижчою та вищою межею” цих господарств; верхня межа мала запобігти спекуляції землею, а нижня – надмірному поділу землі, щоб не допустити зубожіння селян;
- право на різні форми землекористування – кооперативні, спілкові, приватні;
- державна підтримка сільського господарства та промисловості;
- восьмигодинний робочий день;
- справедлива оплата праці, вільний вибір професії;
- за пошану до праці інтелігенції, за створення таких умов праці, за яких інтелігент, будучи спокійним за завтрашній день і за долю сім’ї, міг би повністю віддатися культурно-творчій праці, маючи змогу підвищувати свій розумово-культурний рівень;
- безплатна освіта, всебічний громадянський розвиток молодого покоління;
- за повне забезпечення всіх працюючих – на старість, на випадок хвороби чи каліцтва;
- свобода друку, слова, переконань, віри й світогляду;
- свобода політичних і громадських організацій;
- рівне право на працю, заробіток та відпочинок;
- рівність жінки й чоловіка в усіх громадянських правах й обов’язках; повага до жінки, розуміння її потреб, за вільний доступ жінки до всіх професій, за першочергове право жінки на легшу працю, щоб не руйнувати своє здоров’я; за державну охорону материнства. Лише в таких умовах жінка матиме змогу виконувати свій важливий, почесний і відповідальний обов’язок матері й виховательки молодого покоління;
- право національних меншин на культурний розвиток;
- рівність усіх громадян України незалежно від національності в державних і громадянських правах й обов’язках²⁹.

Отже, у документах III Надзвичайного Збору переважає практично-життєвий, аніж теоретичний підхід. Предметом реформування стали погляди на майбутню Українську Державу, суспільство, економіку, правові інститути. Було закладено підвалини функціонування та розвитку ефективного державного устрою майбутньої Української Держави. Формування такої націоналістичної ідеології вимагало багато часу й важкої, наполегливої праці, яка була б неможливою без всенародної підтримки, що була основним рушієм діяльності ОУН. Тому досить актуальним на шляху побудови Української Держави було підняття рівня національної самосвідомості українців, щоб вони осмислили своє національне єство, спільні та відмінні від інших націй риси, потреби, менталітет, зрозуміли, що в національно-визвольній боротьбі слід опиратися тільки на власні сили, бути здатними й готовими до самооборони, захисту своєї етнічної території: “Тільки, хто визволиться сам – вільний буде, кого визволять – у неволю візьмуть”³⁰.

Підбиваючи підсумок, треба зазначити, що прийнята ОУН під керівництвом Є. Коновальця й опрацьована на чергових Великих Зборах світоглядно-ідеологічна та соціально-полі-

тична програма окреслювала перспективу української нації в усіх ділянках політичного, економічного, культурного та військового розвитку. Основою політичної концепції ОУН була ідея державотворення, яка базувалася на таких засадах як: визвольна боротьба, національна свобода, соціальна справедливість і була могутнім рушієм та об'єднуючим чинником української нації.

Історичний досвід ОУН щодо розбудови та закріплення державного життя має бути раціонально використаний на сучасному етапі українського державотворення.

На початку III тисячоліття ми повинні усвідомити, що Україні потрібен націоналізм дії, націоналізм економічного поступу, націоналізм самоутвердження серед світових народів.

Тільки тоді, коли на державному рівні буде вироблена та затверджена національна ідеологія, яка стане не просто політичною концепцією у звичайному розумінні цього поняття, а й тією масовою філософією громадян, яка б формувала їх державно-політичну свідомість і національний менталітет, Україна вийде з довготривалої кризи й буде сильною державою в політичній, економічній та духовній сферах життя.

1. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні / В. Косик. – Париж ; Нью-Йорк ; Львів, 1993. – 658 с.
2. Мірчук П. Нарис історії ОУН / П. Мірчук. – Мюнхен ; Лондон ; Нью-Йорк : Укр. вид-во, 1968. – Т. 1. – 639 с.
3. Українська суспільно-політична думка в 20 столітті / [редкол.: Т. Гунчак та ін.]. – Сучасність, 1983. – Т. 3. – 426 с.
4. ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби 1929–1955 рр. Видання Закордонних Частин ОУН. – 1955. – Ч. 1. – 368 с. – (Бібліотека українського підпільника),
5. Українська суспільно-політична думка в 20 столітті / [редкол.: Т. Гунчак та ін.]. – Сучасність, 1983. – Т. 3. – 426 с.
6. Ідея і чин. – 1941. – № 4. – С. 6; Заповіт Євгена Коновальця // Ідея і чин. – 1942. – № 1. – С. 2; Український народ! (Два роки минуло з дня проголошення 30 червня 1941 року самостійності Української держави) // Ідея і чин. – 1943. – № 4. – С. 1–11.
7. Заповіт Євгена Коновальця // Ідея і чин. – 1942. – № 1. – С. 2.
8. Мірчук П. Нарис історії ОУН... – С. 92.
9. Панченко О. Держава. Право і революція у визвольній концепції А. Камінського / О. Панченко. – Гадяч, 2001. – 251 с.
10. Юркевич М. Організація українських націоналістів (ОУН) / М. Юркевич // Довідник з історії України / [редкол.: Підкова І. та ін.]. – К. : Генеза, 2001. – С. 534–536.
11. ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби 1929–1955 рр. ... – С. 4–5.
12. Українська суспільно-політична думка в 20 столітті / [редкол.: Т. Гунчак та ін.]. – С. 324.
13. Там само. – С. 325.
14. Оглоблін О. П. Організація українських націоналістів (ОУН) / О. П. Оглоблін // Енциклопедія українознавства : у 10 т. / [редкол.: Кубійович В. М. (відп. ред.) та ін.]. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя, 1966. – Т. 5. – С. 1863.
15. Бедрій А. Українська Держава відновлена Актом 30 червня 1941 року / А. Бедрій. – Нью-Йорк : Укр. центр. інформ. служба, 1981. – 48 с.
16. Національні процеси в Україні : історія і сучасність : документи і матеріали / [редкол.: Панібудьласка В. та ін.]. – К. : Вища школа, 1997. – 703 с.
17. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), ф. 3833, оп. 2, спр. 1, арк. 75–89.
18. ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби 1929–1955 рр... – С. 48.
19. Там само. – С. 52.
20. Там само. – С. 55.
21. Там само. – С. 56.
22. Бедрій А. Українська Держава відновлена Актом 30 червня 1941 року... – С. 7.
23. Український народ! (Два роки минуло з дня проголошення 30 червня 1941 року самостійності Української держави) // Ідея і чин. – 1943. – № 4. – С. 1–11.
24. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні... – С. 114.
25. Косик В. Історична роль ОУН-УПА в боротьбі за українську державу / В. Косик // Визвольний шлях. – 1992. – № 5. – С. 557–566.

26. Панченко О. Держава. Право і революція у визвольній концепції А. Камінського... – С. 50.
27. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. – С. 98.
28. ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби 1929–1955 рр... – С. 107.
29. Там само. – С. 108–112.
30. Ідея і чин. – 1941. – № 4. – С. 6.

В статье изложены факты, которые изображают идеи государственного строительства в политических концепциях Организации украинских националистов и очерчивают перспективу жизни украинской нации. Автор утверждает, что идеи государственностроения были основой идеологической и социально-политической программы ОУН и базировались на таких принципах, как освободительная борьба, национальная свобода, социальная справедливость; были могучим двигателем развития украинской нации. Проанализированы также основные аспекты эволюции общественно-политических принципов Организации украинских националистов, которые актуальны на современном этапе украинского государственностроения.

Ключевые слова: Организация украинских националистов, нация, национализм, национально-освободительная борьба, Великое Собрание Организации украинских националистов, Украинская Самостоятельная Соборная Держава.

In this article you will find the facts about the idea of the state building in political conceptions of Ukrainian Nationalists Organization which depicts the perspective of the life of the Ukrainian nation in all spheres of political, social, economical and cultural development. The author confirms that the ideas of state building were the principles of ideological and sociopolitical programme of Ukrainian Nationalists Organization and they were based on such notions as struggle for liberation, national freedom, social justice and they were great forces and uniting factor of the Ukrainian nation. Main aspects of social and political principles of Ukrainian Nationalists Organization were also analyzed and they are actual at the present stage of Ukrainian state building.

Keywords: United Ukrainian nationalists, ukrainian nation, nationalism, national liberation struggle, Large Collection of Ukrainian nationalists, Ukrainian Independent State.

УДК 94 (477.8)

Сергій АДАМОВИЧ

ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ ЯК ЗАСІБ ПОЛІТИЧНИХ МАНІПУЛЯЦІЙ У СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

У статті досліджуються політичні маніпуляції українських партій навколо проблеми історичної спадщини Української повстанської армії. Автор статті стверджує, що ліві та проросійські партії ігнорують історичні реалії і напрацювання сучасної історичної науки задля мобілізації проросійського електорату Сходу й Півдня України. Натомість праві партії домагаються державного визнання вояків УПА борцями за незалежність України.

Ключові слова: Українська повстанська армія, Організація українських націоналістів, політичні маніпуляції, суспільне життя, історична пам'ять, російський імперіалізм, незалежність.

Проблема руху опору ОУН–УПА в 40–50-х рр. ХХ століття продовжує перебувати в політичному дискурсі й використовуватись українськими партіями для мобілізації власного виборчого електорату. Задля припинення політичних маніпуляцій навколо феномену УПА зростає актуальність історичних досліджень історії підрозділів Української повстанської армії.

Дослідження діяльності УПА започатковано в публікаціях А.Боляновського, В.В'ятровича, А.Кентія, Ю.Киричука, М.Кугутяка, О.Лисенка, І.Патриляка, А.Русначенка та інших. Однак використання феномену УПА в сучасній політичній діяльності не знайшло достатнього відображення в працях науковців. З огляду на це в статті поставлено завдання проаналізувати